
Književna poročila

pridobiti vse bogastvo in razkošje. S tem darom ga bajna bitja poplačajo za njegovo dobrosrčnost in duševno plemenitost. Vendar pa si osrečenec s takim čudežnim sredstvom le ne more pridobiti srca, človeka. Prstan mu sicer pripomore k najširnejšemu uresničenju vseh želja, ki zadevajo materijelne dobrine, ob princesi Vijoli pa čarodejna moč bajila usahne in Stanko vrne prstan vilam in šele njegova lastna milina in dobrotu mu naklonita kraljično. V tem leži etično-vzgojna ost te pravljice. Ob stranskih osebah — gospa Evfemija, ministra Rigo-mir in Rogoslav itd. — prav dobro opaziš, da je igro spisal Milčinski, ki v njem vse bolj prevladuje ironizajoči ton kot pa zmisel za naivno pravljčenje.

Miran Jarc.

Hauptmann Gerhart, Potopljeni zvon. Dramatska bajka v petih dejanjih. Poslovenil Anton Funtek. V Ljubljani 1923. 124 str.

To delo protejskega pisatelja je delalo prevajavcu nemale težave že po svoji vsebini, ki jo je težavno zajeti. Glavna fabula je namreč bohotno prerastla s sestavinami nemške pravljicne romantike, ki dajejo delu tako značilno barvo, da so skoro glavna stvar, saj se «Potopljeni zvon» prav zaradi njih imenuje «bajka». Kdor vzame sam tekst te bajke pred sebe, ga bo staval v dobo, ko so se pojavljali prvi početki krščanstva med poganskimi Nemci, toda Hauptmann ga s podrobnim popisom interieurja Henrikovega stanovanja jasno opozori, da se vrši dejanje med Nemci neposredno pred nastopom — Lutra! S tem prihaja v umevanje celotne bajke nov, važen motiv: ta bajka igra v času preloma med srednjim in novim vekom! Toda naj se vsebina in poetova zamisel tolmačita tako ali drugače, pravljicni motivi so nje bistvena, mogoče celo glavna sestavina, in ti motivi so vseskozi izrazito nemški.

Prevajavec je bil tukaj postavljen pred odločitev, ali naj tem motivom njih izrazito nemško barvo vzame ali jim jo pusti. Funtek se je odločil za prvo in je s tem šel predaleč. Na mesto zelo plastično izdelanih figur nemškega pravljicnega sveta je moral postaviti precej brezbarvne figure slovenskega mitološkega in pravljicnega sveta in s tem je cela bajka že v zasnovi zvođencla. Tako mora Funtek namesto Freyrja postaviti brezbarvne «solnčnega boga» (74), ki mu služi tudi za prevod Balderja (89), katerega drugod (91, 106) sloveni s «Svarogom». Enako je Freyo zamenil z Živo (89, 99). Nasprotno pa so «Druten-zöpf» poslovenjeni preprosto s «kite» (26) in je Henrikovim zarotilom puščena njih notranja nemška oblika (72, 84), dasi Slovenec, ki ne pozna nemške frazeologije, vsega tega ne more razumeti. Stara «Wittichen» je prav po nepotrebnem ožigosana z «Jagobab» in enako je preprosti «učitelj» v slovenskem prevodu spremenjen v nemško zvenečega «kantorja».

S tem je umevanje celotnega dela otežkočeno ali naravnano v krivo smer, v podrobnostih pa ga pogosto otežuje raba mrtvih, slovarskih besed tako zelo, da so včasih kakšni verzi umljivi le s pomočjo originala: jaglecev dobiš tam, l j u b i c, mrazovih sestic (5); po vigredi z a d a r j a (8); neuvezano = unbefangen (56); naval čez dan, poljub v nočeh (67); razvratnica = freches Ding (Pre-drznost ti! 70); in o stvareh ne vem nič prekostopnih = überstiegen (= ver-stiegen, prenapet, 79); razvraten in razvratnost rabi (79, 80) za ruchlos, Ruchlosigkeit namesto brezobziren, bogokleten, preklet; udelava = blindhassend wütet (81); odporno = widerwärtig (sovražno, 82 — tukaj je tudi prezrl, da misli Henrik z besedo «Dummheit» župnika!); ki v lag vale se = langsam (89); težko je v dninarski navlaki dar ohraniti nebes, ki ne drži ga solnčnodijnega nobena skoba = in all dem Tagelöhner-Werkelkram dies himmlische Geschenk nicht einzubüßen, das — sonnenduftig — keine Klammer hält, ist schwer (91);

Književna poročila

utvor uborni = armseliger Spuk (102); črni pah = Qualm (105); kaj žuliš = was fackelst du (109); «orehi gluhi» so germanizem nam. «prazni, puhli» (112); svetopetci = Heuchler (113). Večina teh in v sledečem navedenih napak izhaja iz nekake preozke prevajavčeve perspektive: preveč boječe lepí na pomenu posamezne besede ali verza in premalo gleda na pomen opisane situacije, na vsebino in zmisel celotnega teksta.

Neredko je prevajavec zmisel predloge samovoljno spremenil ali celo napačno razumel: ako se stric bi usajal na (!) me = böse sein (8); «postavi kozelček» ni «mach a Mandla», ker se «kozec» postavi na glavo in ne «po koncu», kakor je tukaj treba (14); in ako mislim, se mi zdi, da sanjam (da so bile sanje — saj pravi v naslednjem «Gotovo, sanjam tudi zdaj», 15); Henrikove besede (18—19), ta važna izjava, so napačno razumljene, tudi se Henrik ne trudi, da bi se «sklonil» (saj leži!), ampak «vzravnal» in pravi v originalu: «Ne maram krone! Ljubezni le! Ljubezni! (= se mi hoče); «Negla» je «ostanček», ne «lonček» (20); «Zvezde so luknjice in solnce je velika luknja v prazno» bi bilo pravilno, kakor pravi pri Hauptmannu starka tudi, da naj Bog prime za šibo (in ne ona), ker so «plašljivci», «bojazljivci» in ne «klopotci» (30); bodi v slast = nimm in acht (poglej!) je po nepotrebnem poentirano, «v ovsenico buha vol» (nam. bik!) pa kaže, da Funtek besedila ni razumel ali pa je — po nepotrebnem! — skušal Čateževe nedostojnosti omiliti (33); med mezinec (nam. palec!) in kazalec (58); «in v njega rov že zdrsnem še s teboj» — s tem «rovom» misli Čatež po svoji naturi in govorici baš Rutico, zato je prevod napačen (68); koga si pahnil čez vodnjak v propast = wenn stiessest du hinab den Brunnenstein (123) — Rutica mu očita, da je čez ograjo vodnjaka, na kateri je sicer sedela, po njegovi krivdi šla v vodnjak sam, v svojo propast!

«Zelenovampnik» (108) in «sekira sprožna» (119) so nerodno po nemškem kalupu odlite besede; v prvem slučaju bi se lahko reklo «zeleni vamp, vampež, vampnik», v drugem bi bila sama «sekira» popolnoma dovolj! Človek se po pravici začudi, če bere pri Funtku «tod» (117) ali celo «ondod» (69, 71) namesto preprostega in pravilnega «tu(kaj)». Pravilen gen. pl. je «okovov» (61), kdor pa piše «vun» (80), bi moral pisati tudi «vus», kar je enako pravilno. Par verzov se dá z lahkoto popraviti, če suponiramo v njih tiskovne napake in jih popravimo tako: Ti pridi sem, pomagaj, da zakurim (20); nam ne pojo lepo. Ni njemu ne (30); strmel bi, želel, upal, se osmeljal (62); Z njim večje slave ne dobiš (68); v sramoto bridko krščenemu svetu (70); v smeteh še sikofantske duše nič (72); prostaščine — ki trati dan za dnevom (92); in brez odbleska luči izgubljene (117).

Vse te opazke ne morejo zmanjšati vrednosti in cene dela Funtkovega, ki se je tudi v tem prevodu — primerjaj n. pr. str. 107. in 108.! — pokazal starega in znanega mojstra. Naj bodo dokaz, s kakim zanimanjem sem zasledoval pot, po kateri je prevajavec skušal rešiti to ne ravno lahko, prej celo zelo težavno nalogo. Mogoče bodo tudi nekoliko koristile, preden bo ta čarobna bajka, kakor se namerava, stopila na naše odre.

Strojano iz rokopisa J. A. G. ned 12/59
mojster = prevod Funtka ta kritična sprava volja

Fr. Milčinski: *Gospod Fridolin Žolna in njegova družina. Veselomodre črtice. I.* V Ljubljani 1923. Splošna knjižnica, zv. 5. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. St. 72.

Fridolin Žolna: *Dvanajst kratkočasnih zgodbic. II.* Splošna knjižnica, zv. 21. Ista založba. Str. 72.